

1) визначення країн пріоритетного розвитку зовнішньоторговельної діяльності за рівнем ризиків;

2) виконання заходів з розвитку зовнішньоекономічної діяльності з цими країнами;

3) контроль за рівнем диференціації експорту за країнами експорту [5, с. 81-82].

В ході дослідження доведено взаємозв'язок між економічними показниками регіону та рівнем ризиків зовнішньоторговельної діяльності регіонального промислового комплексу, що є підґрунтям необхідності посиленої уваги в управлінні регіональними ризиками до чинників, які впливають на обсяги зовнішньої торгівлі, для визначення напрямів зменшення їх рівня. На основі аналізу сучасного досвіду розроблено напрями удосконалення механізму управління ризиками Донецького регіону. Запропоновано розробка програми, в якій би враховувався рівень ризиків зовнішньоторговельної діяльності з окремими країнами та визначалася пріоритетність вибору напрямків діяльності за країнами-партнерами. Визначені завдання системи управління ризиками зовнішньої торгівлі регіону.

Література

1. Маханець Л.Л. Моделювання ризику в зовнішньоекономічній діяльності : дис. ... канд. екон. наук : 08.03.02 / Маханець Любов Леонідівна. – К., 2002. – 204 с.
2. Крамаренко В.І. Управління зовнішньоекономічними ризиками в умовах глобалізації : монографія / В. І. Крамаренко, К.М. Оніщенко, М. І. Твердохлебов; під загальною ред. д.е.н., професора В. І. Крамаренко. – Сімферополь: ДІАЙП, 2010. – 354 с.
3. Верченко П.І. Багатокритеріальність і динаміка економічного ризику (моделі та методи) : Монографія / П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2006. – 272 с.
4. Програма економічного і соціального розвитку Донецької області на 2010 рік / Донецька обласна державна адміністрація. – Донецьк : Донецька обласна державна адміністрація, 2010. – 295 с.
5. Ілляшенко С.М. Економічний ризик : 2-ге вид., доп. і перероб. / С. М. Ілляшенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с.

336.744:336.748 (477)

*Пушкарчук О.А., викладач,
Київський економічний інститут менеджменту*

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Сучасний етап розвитку світової економіки та міжнародних відносин, що характеризується виходом з ГЕК, демонструє нерівномірність та диспропорційність розвитку міжнародних фінансово-інвестиційних відносин та неспроможність держав самостійно ефективно трансформувати національні економіки. У цих умовах колективна співпраця, аналіз дій урядів країн з розвинутою економікою та керівництва міжнародних валютно-фінансових організацій дозволить зрозуміти шляхи реформування національних економік з метою нейтралізації негативних наслідків кризи. Світові економічні зв'язки потрібні Україні для стабільного і швидкого розвитку продуктивних сил і покращення життєвого рівня населення. Необхідність входження України до системи світових господарських зв'язків зумовлюють подальшу інтеграцію нашої держави у світовий фінансовий ринок та розвитку співпраці з міжнародними валютно-фінансовими організаціями.

Проблематика сутності та розвитку світового фінансового ринку, його структури є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців. Серед них доцільно виділити Гальчинського А.С., Козака Ю.Г., Луцишин З.О., Мазаракі А.А., Рогача О.І., Руденко Л.В., Рум'янцева А.П., Філіпенко А.С. та ін. Серед класичних наукових праць, у яких досліджуються проблеми функціонування фінансових відносин можна виділити роботи Петті В., Сміта А., Рікардо Д., Маркса К., Кейнса Дж.М., Юма Д., Хікса Дж. Проте окремі питання є недостатньо висвітленими. До них доцільно віднести передумови, проблеми та шляхи їх вирішення з метою поступової трансформації нашої держави у повноправного учасника світового фінансового ринку.

Метою статті є аналіз сучасного стану та перспектив інтеграції України у світове господарство.

Теоретичною і методологічною основою даного дослідження виступають положення сучасної економічної теорії, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених в сфері дослідження проблем валютного регулювання. Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження, як системний, аналіз і синтез, узагальнення, абдукція і аддукція.

Глобалізаційні процеси у світовому господарстві призводять до того, що світовий фінансовий ринок (СФР) набуває всесвітнього характеру. У сучасних умовах його можна визначити як систему ринкових відносин, що призводить до акумуляції й перерозподілу міжнародних фінансових потоків. Варто зазначити, що СФР доцільно розглядати як глобальний механізм, який функціонує з метою забезпечення збалансованості світового попиту та пропозиції на капітал. У відповідності до інших літературних джерел - це ринок коротко-, середньо- і довгострокових кредитів, інвестицій, цінних паперів, внесків і т.п., що здійснюються на міжнародному рівні. Світовий досвід доводить, що фінансові ринки сприяють накопиченню багатства в грошовій та інтелектуальній формах. Вони виступають індикатором інвестиційної активності і відображають привабливість національної економіки для вітчизняних та іноземних інвесторів.

СФР у міжнародній практиці поділяють на різні сектори (рис. 1). Проте цей поділ є досить умовним, оскільки між деякими структурними елементами не можна провести чіткої межі. Наприклад, міжнародний ринок титулів власності є структурним елементом міжнародного ринку цінних паперів і одним із двох головних сегментів міжнародного ринку капіталів. Так само і міжнародний ринок облігацій є складовою частиною міжнародного ринку боргових зобов'язань, але в той же час відповідно до інших критеріїв - міжнародного ринку цінних паперів [1,2].

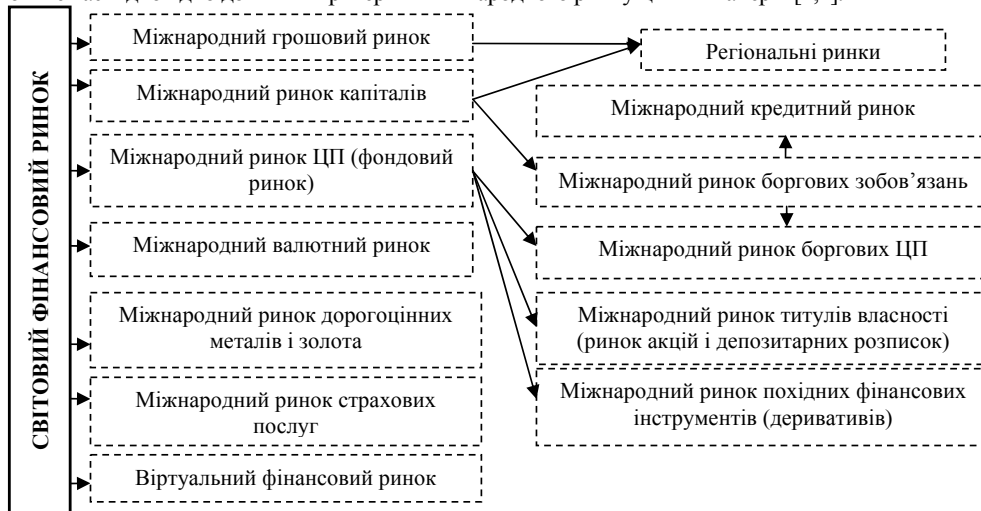

Рис. 1. Структурні елементи світового фінансового ринку

Основним сегментом, на який орієнтується Україна на сучасному етапі розвитку, з точки зору інтеграції у світове господарство, на нашу думку, є інвестиційний ринок. Світовий інвестиційний ринок перебуває у безпосередній залежності від стану економіки держав, функціонування фінансово-кредитної системи, прибуткової діяльності підприємств, дохідної політики бюджетів усіх рівнів та доходів населення. Завдяки ньому можна вирішити проблеми, пов'язані із зовнішньою заборгованістю, залученням іноземного капіталу та використанням новітніх технологій у стратегічно важливі для нашої держави галузі, забезпеченням сталого економічного зростання, але, насамперед, інноваційного розвитку, створенням нових, високотехнологічних виробництв і цілих галузей. Ці переваги підкреслювалися у численних дослідженнях вітчизняних вчених, а також у законодавчих актах і директивних документах вищих органів влади нашої країни.

Проблема інвестиційного забезпечення є однією з найбільш складних на даному етапі розвитку України [5]. Її вирішення в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів неможливе без залучення іноземних інвестицій та кредитів міжнародних валютно-фінансових організацій, серед яких: Міжнародний валютний фонд, група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку.

В умовах ГЕК, коли наша держава здійснює пошук джерел фінансування розвитку економіки, можливості використання міжнародних кредитів МВФ набувають винятково важливого значення. Ґрунтуючись на даних Національного Банку України, на основі яких побудований графік (рис. 2), видно, що за I півріччя 2010 року кредити та позики від МВФ зросли відповідно до показників 2009 року майже на 122 %, а 2008 року – у 13 разів [3].

Рис. 2. Динаміка отриманих кредитів та позик від МВФ (млн. дол. США)

Це збільшення можна пояснити тим, що у 2008 році Уряд України запросив у МВФ кредит і отримав згоду на 16,4 млрд. дол. США. Загалом до кінця 2008 року наша держава отримала майже 4,5 млрд. дол. США. Наданий у 2009 році кредит на суму 4709 млн. дол. США був спрямований на погашення дефіциту бюджету та на сплату попередньої заборгованості, тоді як за умовами МВФ кредити надаються, як правило, на підтримку платіжного балансу [4]. Пояснити цю ситуацію можна падінням показників економічного розвитку всіх країн світового господарства, у тому числі і України. Так, світовий ВВП впав в результаті глобальної економічної кризи майже на 15%.

У 2010 році за попередньою домовленістю в результаті практично річних переговорів МВФ має надати Україні близько 14,9 млрд. дол. США протягом 2,5 років [5]. Проте, як відомо, МВФ не поспішає надавати кредит у цьому обсязі, оскільки не по всіх його вимогам досягнута домовленість. Наприклад, у питанні, щодо проведення пенсійної реформи, зокрема, стосовно положення про пенсійний вік для жінок, Уряд України вважає цю вимогу несприйнятливою і знаходить власні фінансові джерела, що дозволяють залишити без змін встановлений пенсійний вік для жінок. Звичайно, така позиція нашої держави дещо гальмує надання траншів міжнародного кредиту МВФ. Варто зазначити, що основними дискусійними питаннями між Урядом України та МВФ залишається скорочення дефіциту державних фінансів у 2010-2012 рр.; підвищення ціни на природний газ для населення; реорганізація «Нафтогазу»; проведення пенсійної реформи; прийняття Податкового та Бюджетного кодексів; відшкодування ПДВ експортерам; підвищення тарифів на ЖКХ; внесення змін до Конституції України [5].

Аналізуючи економічну ситуацію, що склалась в нашій державі на сьогоднішній день, Місією МВФ було виділено певні застереження по відношенню до макропоказників України. По-перше, це зростання зовнішнього фінансування. Так, за попередніми прогнозами у 2010 воно складе 6 млрд. дол. США, а у 2011 р. – 10 млрд. дол. США. Орієнтуючись на рис. 2 ми припускаємо, що вони справдяться. Проте, в даній ситуації можна застосувати концепцію А. Лернера про зовнішній борг і його ефективність, яка обґрунтує зростання зовнішнього фінансування. Відповідно до якої зростання зовнішнього боргу тільки тоді стає кабалою, коли залучені кошти йдуть на поточні цілі й не приводять до створення нової вартості й багатства. Зовнішні позики, залучені на фінансування об'єктів промислового чи сільськогосподарського будівництва, тобто витрачені продуктивно, дадуть можливість повернути кошти з процентами, а залишок збільшить вартість і національне багатство.

Існує також ймовірність скорочення резервів НБУ: у 2010 р. – на 2 млрд. дол. США, а у 2011 р. – на 3,5 млрд. дол. США і зниження курсу гривні: у 2010 р. – до 8,15 грн./дол. США, у 2011 р. – до 8,85 грн./дол. США [5]. Однак, аналізуючи дані по середньому курсу гривні до долара за 2010 рік, розміщені на офіційному сайті Національного банку України (рис. 3), з нашої точки зору, не існує перспектив зростання курсу до 8,85 грн. за долар.

Оскільки, у жовтні поточного року надходження іноземної валюти від нерезидентів перевищують валютні перекази на їх користь, що у свою чергу сприяло зниженню чистого валютного попиту на внутрішньому ринку України. Це надає можливість Національному банку зменшити від'ємне сальдо своїх інтервенцій та купувати в окремі дні іноземну валюту, поповнюючи свої міжнародні резерви. З початку жовтня 2010 року курс гривні на міжбанківському валютному ринку знизився відносно долара США на 0,29%, до 7,9496 грн./дол. США, а на готівковому, за операціями з продажу доларів США, - на 0,25%, до 7,9752 грн./дол. США. При цьому офіційний курс долара США залишився майже незмінним, а відносно євро він знизився на 1,78%, до 10,9631 грн./євро [3].

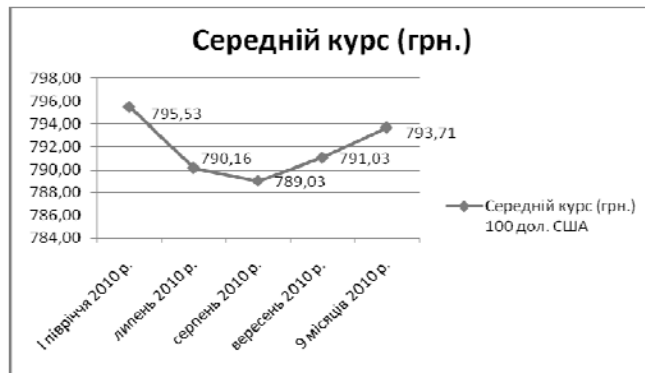

Рис. 3. Динаміка курсу гривні до долара США у 2010 р.

Щодо Групи Світового банку, яка також надає міжнародні кредити Україні, то головною передумовою отримання валютних коштів тут є виконання рекомендацій, які були надані новому Уряду нашої держави. В них вказані податкові лазівки та схеми ухилення від сплати податків, які, у разі їх припинення, допоможуть досягти фіскальної консолідації у збалансований спосіб [6]. Це слушна вимога, що дозволить при її розв'язанні отримати кошти та використати для розв'язання нагальних господарських завдань та стабілізації економічного розвитку України.

Загалом, з нашої точки зору, продовження отримання кредитів від міжнародних валютно-фінансових організацій може суттєво збільшити зовнішню заборгованість України, наявність повної інформації про яку є однією з обов'язкових умов отримання кредитів. Зокрема, кожна країна має надавати Світовому банку детальну інформацію про стан зовнішньої заборгованості згідно з вимогами "Системи звітності боржників" Світового банку, яка ґрунтується на міжнародних стандартах звітності про зовнішній борг [6]. Необхідно враховувати, що механізм впливу зовнішніх позик на макроекономічну ситуацію неоднозначний і має розглядатися у контексті взаємодії інвестицій, економічного зростання і зовнішніх позик. Це пояснюється тим, що наслідком нерациональних та зайвих зовнішніх запозичень можуть бути такі боргові зобов'язання перед нерезидентами, які в майбутньому значно обмежать свободу проведення економічної політики. У зв'язку з неплатоспроможністю країни-боржника, втратою довіри кредиторів та обмеженням доступу до зовнішніх джерел фінансування тягар зовнішнього боргу країни може справити негативний вплив на розвиток економіки.

Згідно з міжнародними методами регулювання зовнішньої заборгованості оцінка її рівня у певній країні здійснюється з погляду економічного розвитку держави у порівнянні з основними макроекономічними показниками. Так, відповідно до методики Світового банку для визначення рівня обтяжливості зовнішнього боргу та віднесення країни до відповідної категорії щодо зовнішньої заборгованості (країни з надмірним чи помірним рівнем заборгованості) використовуються такі показники.

Відповідно до даних Міністерства фінансів України загальна сума державного та гарантованого державою боргу у I півріччі 2010 року склала більш ніж 51 млрд. доларів [7]. Беручи до уваги розрахунки табл. 1, можна зробити висновок, що наша держава відповідно більшості показників не належить до категорії країн з надмірним рівнем заборгованості [6, 7, 8].

Проте наведені показники, на нашу думку, не вичерпують усіх ефективних індикаторів рівня зовнішньої заборгованості країни. Так, оцінка рівня зовнішньої заборгованості з макроекономічного погляду (з позиції платіжного балансу) не враховує навантаження державного бюджету щодо обслуговування зовнішнього боргу (тобто відношення витрат на обслуговування зовнішнього державного боргу до доходів бюджету), яке має особливе значення для країн, що мають хронічні проблеми з дефіцитом державного бюджету.

Економічна позиція України на сьогоднішній день надає їй можливість стати державою з конкурентоспроможним національним господарством [5].

Проте, досягнення даної мети безпосередньо залежить від продовження економічних реформ і результатів відновлення після глобальної економічної кризи, від наслідків якої наша держава так і не оговталась. Уряду України необхідно, використавши всі потенційні можливості, повернути економіку

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

на шлях сталого економічного зростання в умовах забезпечення належного захисту бідних під час неминучих коригувань.

Таблиця 1

Країни з надмірним та помірним рівнем заборгованості відповідно до методики Світового банку

Показник, що характеризує рівень зовнішньої заборгованості країни	Надмірний рівень заборгованості (критичне значення показника)	Помірний рівень заборгованості (критичне значення показника)	Показники України
Валовий борг у відсотках до ВВП	50	30	84%*
Валовий борг у відсотках до річного експорту товарів та послуг	275	165	166%*
Сукупні платежі по обслуговуванню зовнішнього боргу у відсотках до річного експорту товарів та послуг	30	18	19,9%**
Відсоткові платежі щодо обслуговування зовнішнього боргу до річного експорту товарів та послуг	20	12	2,13%**
* розраховано на основі показників за I півріччя 2010 р. [7,8]			
** розраховано на основі показників за 2009 р. [7,8]			

У той же час забезпечення сталого економічного зростання вимагає створення сприятливішого інвестиційного клімату та здійснення глибших реформ фіскального і державного секторів, раціоналізації та реформування державного сектору, забезпечивши верховенство права та усунувши бюрократичну тяганину, що перешкоджає надходженню прямих іноземних інвестицій, юридичним та фізичним суб'єктам господарювання.

Для упровадження реформи у сфері поліпшення інвестиційного клімату, потрібно виконати наступні завдання:

- усунення усіх перешкод для започаткування та виходу з бізнесу з метою посилення конкуренції;
- поновлення приватизації шляхом проведення прозорих конкурентних аукціонів для приваблення прямих іноземних інвестицій та досягнення технологічної модернізації стратегічно важливого промислового та енергетичного секторів;
- покращення захисту прав іноземних інвесторів, насамперед у спільних підприємствах, щоб умножити передачу технологій;
- збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій та збереження рівня їх надходження, що буде сприяти модернізації, використанню ноу-хау та ін.;
- сприяння диверсифікації продукції з метою посилення стійкості української економіки до шоків, а також для того, щоб експорт став основною силою економічного зростання.

Паралельно з проведенням реформи у сфері поліпшення інвестиційного клімату необхідно забезпечити конкурентоспроможність експорту шляхом уніфікації законодавства, пов'язаного з наданням державної допомоги та зміцнення політичної незалежності антимонопольного комітету [5].

Комплексне проведення економічних реформ в Україні та виконання вимог до нашого уряду світових валютно-фінансових організацій стимулюватиме інтеграцію у світове господарство.

Література

1. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: навч. посіб. Видання 2-ге перероб. та доп. / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, В.М. Осипов. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 1118 с.
2. Луциши З.О. Міжнародні валютно-фінансові відносини: практична філософія і реалії української економіки / З.О. Луциши. – Тернопіль: Збруч, 1997. – 449с.
3. Офіційний сайт Національного банку України.- Режим доступу: www.bank.gov.ua
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України.-Режим доступу.- www.minfin.gov.ua
5. "Україна. Меморандум про економічний розвиток", 2009-2010 рр.
6. Офіційний сайт Світового Банку.- Режим доступу: www.worldbank.org
7. Офіційний сайт МВФ.- Режим доступу: www.imf.org
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.- Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/

Рецензент докт. екон. наук, професор В.И. Крамаренко